

Nr 184.

Av herr **Lindhagen**, om en effektiv rättsordning för frilösning av sociala arrendejordbruk.

En annan huvudfråga, som i tjuuguått år stått på dagordningen, är frilösningen av arrendejordbruk. Denna frilösning utgör också prov på viljan till en allvarlig jordreform. Det gäller den myckenhet småbruk, som upplåtas på permanent arrende, därför att jordägaren icke är jordbrukare. Att denna arrendatorsklass skall kunna komma fram till en oberoende besittning av sitt jordbruk har alltid stått som mål för jordreformen. Arrendelagen kan icke bereda fullständigt skydd, i varje händelse icke i sin nuvarande form.

Även här är förutsättningen för effekt och rättvisa, att angelägenheten ordnas genom en rättvis och verksam rättsordning, tryggad av lag och ledd av samhället. Den bör hava enahanda innehåll, som erfordras för bildande av nya jordbruk. Lagstiftningen måste även här innehålla bestämmelser för vinnande av erforderliga och rimliga uppgörelser vid den tid, på den plats, i den omfattning, mot det pris och till förmån för den person, som vederbör. Särskilt gäller här, att arrendatorn och hans familj erhålla företrädesrätt till frilösning och rätt att skäligen välja den tid därtill, som är för dem överkomlig. I prissättning böra arrendatorerna isynnerhet fritagas från att ersätta deras egna och förfäders nyodlingsarbeten. Detta senare är ett gammalt och rimligt arrendatorskrav.

Redan inom norrlandskommittén arbetades på utformandet av en lagstiftning och de två efterföljande kommissionerna framhöllo också behovet. Även 1925 års riksdag avlät en skrivelse i ämnet. Det gäller omsider handling och ej blott uttalanden i program och manifest. Intet allvarligt regeringsförslag har sett dagen, och det är synnerlig fara i dröjsmål. Den förra obenägenheten att avyttra arrendejordbruk har mångenstädes utbytts mot skyndsamma bemödanden att på detta sätt kunna undgå en hotande lagstiftning till förmån för arrendatorerna. Genom bristande målmedvetenhet hos regeringsmakten utsätts därigenom arrendatorer för faror och orättvisor. Här gäller det att skydda hemmen, individens enda värn och grundvalen för samhället.

Denna reform kräver enligt sakens natur också en expropriationslagstiftning såsom bakgrund. Det är ingen mening i att överlämna även denna frigörelse åt jordägarens nåd.

Tidigare har vid en mängd tillfällen denna sak utförligt behandlats liksom även övriga ämnen, som behandlats i denna motionscykel. Arrendatorernas svårigheter ökas oerhört. Genom att statsmakten alltjämt underlåtit att med kraft taga itu med arrendatorernas sak samt mera skänkt

dem några palliativ för att något skulle synas hava blivit åtgjort, har följderna blivit, att jordägarna åtminstone på många ställen sätta sig över lagarna och pålägga arrendatorerna allt strängare villkor. Då statsmakterna ej mena allvar, anse sig jordägarna ej heller behöva taga statsmakten på allvar. Det finnes därför ingen annan lösning än att snarast möjligt arrendatorerna få frilösa sina arrenden, beredas tillfälle därtill och givas företräde framför andra köpare.

Man skall nu icke heller här tro, att detta kan ske allenast genom antagande av en expropriationslag. Den är allenast ett visserligen outhärligt led i en rättsorganisation, som måste vara inriktad på många nödvändigheter och taga mandom i handling. I Finland har man utfört ett sådant verk till förmån för arrendatorerna.

Det hemställes,

att riksdagen beträffande frilösning av sociala arrendejordbruk ville hos Kungl. Maj:t begära förslag till ändamålets vinnande genom en effektiv rättsordning, tryggad genom lag, ledd av samhället och stödd av expropriationsrätt.

Stockholm den 21 januari 1929.

Carl Lindhagen.